

Można powiedzieć, że prawo jest tak dawne jak dawne są dzieje ludzkości. Wiele różnorodnych przepisów prawnych można odnaleźć na kartach ksiąg Starego Testamentu, które niezadko swoją inspiracją sięgają Objawienia Bożego. Stąd Mędrzec pański woła: „Strzeżcie ich i wypełniajcie je, bo one są waszą mądrością i umiejętnością w oczach narodów, które usłyszawszy o tych prawach powiedzą: z pewnością ten wielki naród to lud mądry i rozumny” (Pwt 4, 6). Tak więc dobre prawo było i jest wyrazem wielkości i mądrości narodów. W dzieje praw narodów, na pewnym etapie dziejów ludzkości, wpisuje się prawo rzymskie. Prawo to – jak stwierdził wybitny jego znawca prof. Henryk Kupiszewski, pierwszy ambasador III Rzeczypospolitej przy Stolicy Apostolskiej – wraz z filozofią grecką i religią chrześcijańską wywarło szczególny wpływ na formowanie się cywilizacji europejskiej i na trwałe weszło do ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.

Prawo rzymskie przez wieki kształtowało europejskie systemy prawne, w szczególności prawo Kościoła Katolickiego. O wpływie prawa rzymskiego na prawo kanoniczne tak pisze ks. Antoni Dębiński w swoim znakomitym podręczniku „Rzymskie prawo prywatne”: „Proces oddziaływania prawa rzymskiego na prawo kanoniczne doprowadził do tego, że Kościół przyjął prawo rzymskie jako źródło pomocni-

cze i uzupełniające i to nie odnośnie do niektórych ustaw, lecz w całości. Początkowo odbywało się to na drodze praktyki i zwyczaju, jednak za aprobatą władzy kościelnej. Stąd też w wiekach średnich powstało nawet adagium: *Ecclesia vivit lege Romana* – Kościół żyje prawem rzymskim” (s. 87). Autor podręcznika udowadnia także, że instytucje i pojęcia zawarte w prawie rzymskim stanowią podstawę współczesnego prawa cywilnego.

Podręcznik jest skonstruowany tak, aby w sposób systematyczny i tradycyjny przedstawić całość materiału z dziedziny prawa rzymskiego. Jest podzielony na osiem rozdziałów. Rozdział I ukazuje zagadnienia wstępne takie jak: pojęcie, podziały oraz systematyka prawa rzymskiego. II rozdział prezentuje zwięzłe informacje dotyczące genezy i rozwoju form prawa rzymskiego i historię jego prawa oraz źródeł. Te dwa rozdziały stanowią niejako tło, na którym w dalszych sześciu rozdziałach są przedstawione poszczególne elementy rzymskiego prawa prywatnego. Kolejno omówiono: proces cywilny, prawo osobowe, prawo rodzinne, prawo rzeczowe, zobowiązania oraz prawo spadkowe. Na końcu każdego rozdziału zamieszczono wykaz bibliograficzny obejmujący wybór ważniejszych pozycji literatury także obcojęzycznej, dotyczący omawianego zagadnienia. Wykaz ten poszerza syntetyczną prezentację treści i bardzo

ułatwia możliwości pracy naukowej nad poszczególnymi zagadnieniami.

Korzystanie z podręcznika ułatwia i jakoś go ożywia zamieszczenie w nim rysunków, wykazów oraz wyróżnień niektórych definicji i terminów. Dzięki tym elementom czytanie podręcznika nie nudzi i dobrze służy zapamiętaniu prezentowanej treści. Z dużą korzyścią dla podręcznika autor wprowadził wiele tekstów źródłowych pisanych po łacinie i innych określeń łacińskich, lecz znając możliwości czytelników, podał ich tłumaczenie.

Podręcznik został ubogacony przez umieszczenie: łacińskich senten-

cji prawniczych, indeksu terminów i zwrotów łacińskich oraz indeksu osób. Wszystkie te informacje można łatwo odnaleźć w podręczniku dzięki temu, że został podzielony na paragrafy których numeracja jest ciągła.

Podręcznik jest przydatny nie tylko dla studentów wydziałów prawa, ale także wydziałów historii i tych osób, których interesuje historia państwa rzymskiego. Przestało ono istnieć przed wiekami, lecz pozostały po nim nie tylko zabytki, ale ciągle żywe rzymskie prawo prywatne.

Ks. Jan Maciej Dyduch

Promocja dzieła *Corpus Inscriptionum Poloniae*, Kraków 2002

W latach 70-tych XX wieku powstał projekt przeprowadzenia na terenie całej Polski badań epigraficznych. Autorem projektu był prof. Józef Szymański z Uniwersytetu Śląskiego, obecnie pracującego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Projekt zakładał utrwalenie na piśmie inskrypcji łacińskich w 49 województwach do 1800 roku. Aktualność projektu nie potrzebowała komentarza w sytuacji zredukowania do minimum w liturgii Kościoła katolickiego języka łacińskiego i to tym bardziej, że Polska należy do obszaru kultury Zachodniej, a więc grecko-rzymskiej. Dotychczas ukazało się w skali ogólnopolskiej 18 woluminów.

Prof. Zbigniew Perzanowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego otrzymał do opracowania 3 województwa, a mianowicie: krakowskie, nowosądeckie i bielskie.

Tom VIII miał obejmować w 9-ciu zeszytach inskrypcje łacińskie województwa krakowskiego. Dotychczas ukazały się 3 zeszyty – z których każdy stanowi monumentalne dzieło – obejmujące Kościół Mariacki (2-gi zeszyt, 1987), Stradom i Kazimierz (6-ty zeszyt, 1989) i aktualnie Katedrę Krakowską na Wawelu (1-szy zeszyt), opracowane odpowiednio przez dr. Zenona Piecha, mgr. Zbigniewa Wohlfelda i mgr. Agnieszkę Perzanowską.